

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА**

**Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра спортивно-педагогічних дисциплін**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СУДДІВСТВА У СПОРТІ

Освітня програма Фізична культура і спорт
другий (магістерський) рівень
Спеціальність А 7 Фізична культура і спорт
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
спортивно-педагогічних дисциплін
Протокол № 7 від «30» грудня
2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Теорія і методика суддівства у спорті
Викладач (і)	Ступар Мирослав Іванович
Контактний телефон викладача	+380506776116
E-mail викладача	myroslav.stupar@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 60 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/
Консультації	Консультації здійснюються згідно розкладу, який затверджується на кафедрі спортивно - педагогічних дисциплін на початку семестру. Асинхронна комунікація здійснюється впродовж усього процесу вивчення дисципліни, в межах робочого часу на https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предмет навчальної дисципліни – формування у студентів фундаментальних знань, вмінь та навичок стосовно підготовки спортсменів різної кваліфікації, котрі базуються на сучасних досягненнях провідних вітчизняних вчених і світової практики.

Дисципліна «Теорія і методика суддівства у спорті» є однією із фахових дисциплін і займає провідне місце у підготовці спеціалістів освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю А 7 «фізична культура і спорт». Окрім того, її вивчення у процесі професійної підготовки фахівців має важливе соціальне і педагогічне значення.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є узагальнення сучасних досягнень науки і практики в галузі підготовки спортсменів, а саме:

- * системи змагань в олімпійському спорті, основ змагальної діяльності спортсменів;
- * основ сучасної підготовки спортсменів, тобто морфологічних, фізіологічних, біохімічних, біомеханічних, загально- і спеціально-педагогічних аспектів, що складають загальнонауковий фундамент системи підготовки кваліфікованих спортсменів; основ відбору в спорті, моделювання, прогнозування, контролю і управління підготовкою спортсменів;
- * позатренувальних і поза змагальних факторів у сучасному спорті;
- * матеріально-технічного і науково-методичного забезпечення підготовки і змагань.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета: Мета викладання спортивної дисципліни полягає в тому, щоб студенти найбільш повною мірою оволоділи теоретичним матеріалом, практичними вміннями і навичками організації і проведення змагань з різних видів спорту, типовій структурі функціонування органу навчання, управління і контролю діяльності суддів у спорті, а також методикою суддівства змагань.

Цілі. У процесі викладання спортивної дисципліни розв'язуються такі цілі:

1. Ознайомлення з історією розвитку і становлення статусу спортивний суддя.
2. Вивчення структури управління суддівської діяльності.
3. Формування спеціальних знань, вмінь і навичок, необхідних для організації і проведення змагань з циклічних і ациклічних видів спорту.
4. Оволодіння практичних навичок суддівства змагань (по вибору).
5. Ознайомлення з оволодінням методики суддівства змагань.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності	
<p>ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту.</p> <p>ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>СК1. Здатність до критичного осмислення проблем у сфері фізичної культури і спорту, оригінального мислення та проведення досліджень.</p> <p>СК5. Здатність розв'язувати проблеми у сфері фізичної культури та спорту у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.</p> <p>СК8. Здатність впроваджувати у практичну діяльність результати наукових досліджень, спрямованих на вирішення прикладних завдань у сфері фізичної культури і спорту.</p>	
Програмні результати навчання	
<p>ПР2. Приймати ефективні рішення щодо вирішення проблем у сфері фізичної культури та спорту, генерувати та порівнювати альтернативи, оцінювати ризики та ресурсні потреби.</p> <p>ПР6. Відшуковувати необхідну інформацію у науковій літературі, базах даних, інших джерелах, аналізувати та оцінювати цю інформацію.</p>	

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин 90		
лекції		18		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		12		
самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
2	А 7 Фізична культура і спорт	1	Вибіркова	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		Кількість год. 90		
		Лекції	Практичні заняття	Сам. робота
Тема 1. Вступ до предмету. Історія розвитку суддівства у спорті. Суддівські функції в системі спорту.		4	-	8
Тема 2. Регламентуючі документи федерації з виду спорту. Організація і проведення змагань.		2	-	10
Тема 3. Характеристика спортивної форми арбітра. Кодекс етики і честі спортивного судді.		2	-	10
Тема 4. Вибір позиції арбітром в процесі суддівства в ігрових видах спорту. Функції уваги арбітра в процесі суддівства.		2	2	8
Тема 5 . Регламент, як основоположник умов проведення змагань. Проблеми суддівства в сучасному спорті		2	2	8
Тема 6. Проблеми психологічної підготовки арбітра Суддівський професіоналізм і глядацькі симпатії.		2	2	8
Тема 7. Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій арбітра Методика самооцінки атбітража.		2	-	4

Тема 8. Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту. Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту.	2	6	4
Всього	18	12	60

6. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни		
Види навчальної роботи		Максимальна кількість балів
Практичні навички	Робота на парах	50
Теоретичні знання	Тестування, усна відповідь	20
Самостійна робота	Індивідуальні завдання, КСР	30
Максимальна кількість балів		100

Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навч. роботи	Графік навчального процесу							КСР	ІЗ	Разом	
	Номер практичного заняття										
	1	2	3	4	5	6					
Т	100		100		100					10	
УВ	100	100	100	100	100	100				10	
ПН	100	100	100	100	100	100				50	
СР								100	100	30	
Разом											100

Примітка. Позначено:

Т – тестовий контроль знань;

УВ – усна відповідь;

ПН – практичні навички;

СР – самостійна робота;

КСР - контроль самостійної роботи.

Оцінювання відповідей студентів на практичних і семінарських заняттях відбувається за **100 бальною шкалою**.

Підсумкова оцінка за вивчення дисципліни складається із математичної суми балів за практичні навички (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,5, відповідно максимальний бал за **практичні навички** може скласти **50 балів**), отриманих балів за **самостійну роботу** (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,3, відповідно максимальний бал за самостійну роботу може скласти **30 балів**), оцінки за **теоретичні знання** (оцінка виставляється у 100-бальній шкалі і множиться на ваговий коефіцієнт 0,2, відповідно максимальний бал може скласти **20 балів**).

Теоретичні знання студентів оцінюються шляхом тестування та їх усної відповіді на заняттях. Максимальна кількість балів за даний вид робіт становить – **20 балів**.

Тестовий контроль рівня знань студентів проводиться під час кожного практичного заняття і реалізується в системі дистанційного навчання або на паперових носіях.

Максимальна кількість балів, набрана під час тестового контролю на кожному практичному занятті, становить 100 (виставляється згідно % правильних відповідей).

Проходження всіх тестових завдань є обов'язковим для кожного студента.

На кожному занятті студент може отримати оцінку за *усну відповідь* (УВ), участь у дискусії, розв'язування ситуаційних задач тощо. Максимально можлива кількість балів під час кожного заняття – 100.

Під час *практичних занять* студенти виконують практичні роботи з метою оволодіння практичними навиками (ПН). За кожним тематичним модулем передбачено виставлення оцінки за практичні навики. Оцінка виставляється за результатами виконання практичних видів робіт. Виконання всіх видів практичних робіт і здача супровідної документації є обов'язковою для усіх студентів. Максимально можлива кількість балів, яку може отримати студент за **практичні навики** становить **50 балів**.

Оцінка **самостійної роботи студентів** здійснюється шляхом тестування *КСР* та виконання *індивідуальних завдань*. Максимальна кількість балів за даний вид робіт становить – **30 балів**.

Індивідуальне завдання (ІЗ) є обов'язковим для виконання кожним студентом. Реалізується виконання індивідуального завдання шляхом підготовки та оприлюднення презентації-доповіді згідно обраної тематики.

Тематика для індивідуальних завдань є розроблена у відповідності до актуальних питань галузі та згідно програмного матеріалу курсу.

Можливе формулювання індивідуальної теми за межами пропонованої тематики з урахуванням бажання студентів, їх існуючих вмінь, навиків та уподобань, імовірного майбутнього працевлаштування, а також спортивної спеціалізації. Відбувається це за результатами індивідуальної співбесіди.

Максимально можлива кількість балів за індивідуальне завдання -100.

Індивідуальні завдання оприлюднюються у вигляді доповіді - презентації на відповідному практичному занятті згідно встановлених дат і термінів. Якщо індивідуальне завдання не було представлено вчасно без поважної причини, отримати максимальну кількість балів неможливо.

Контроль самостійної роботи (КСР) відбувається згідно затвердженого університетом графіка навчального процесу за розкладом.

Для цього студент має самостійно опрацювати програмові питання у відповідності до теми.

З темами, які виносяться на контроль самостійної роботи, студент знайомиться на початку семестру. У методичних рекомендаціях до контролю самостійної роботи вказується тема (и), перелік програмових питань, які студент має опанувати, літературні джерела для опрацювання та інші матеріали за необхідності.

Контроль самостійної роботи реалізується шляхом проходження тестування на платформі дистанційного навчання або на паперових носіях.

Максимально можлива кількість балів, яку студент може набрати під час тестового контролю самостійної роботи – 100.

Критерії оцінювання за 100-бальною шкалою:

90-100 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.

80-89 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдань.

70-79 балів - Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає помилки у порівняннях,

формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою, допускаючи незначні помилки.

60-69 балів - Студент володіє навчальним матеріалом поверхово; ознайомлений з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді плутає поняття, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість; планує та виконує частину завдань з допомогою викладача.

50-69 балів – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача.

Менше 50 балів – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	<p>Дотримання академічної доброчесності засновується на низці положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Наказ 255 від 31.03.2025 про внесення змін до складу Комісії з питань етики і академічної доброчесності ➤ Наказ 1099 від 31.12.24р. Про зміну в складі Комісії з етики та академічної доброчесності ➤ Наказ №529 від 27.09.2022 р. “Про внесення змін і доповнень до діючих положень університету” ➤ Наказ №530 від 27.09.2022 р. “Про введення в дію нової редакції Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника” ➤ Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. ➤ Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. ➤ Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. ➤ Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-
--------------------------	--

	<p>дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Наказ 1093 про створення комісії ➤ Склад комісії з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника ➤ Лист МОН України “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності” ➤ Корисні посилання ➤ Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: https://naqa.gov.ua/академічна-доброчесність/ ➤ Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти https://academiq.org.ua/ ➤ Закон України “Про запобігання корупції”- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18 ➤ Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції” щодо викривачів корупції» – https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/198-IX ➤ Викривачі корупції (відповіді на поширені запитання на сайті Національного агентства з питань запобігання корупції) – https://nazk.gov.ua/uk/departament-organizatsiyi-roboty-iz-zapobigannya-ta-vyyavlennya-koruptsiyi/metodychni-rekomendatsiyi/ ➤ Вебінари “Академічна доброчесність” – https://academiq.org.ua/vebinari-akademichna-dobrochesnist/ ➤ Інформаційні бюлетені “Академічна доброчесність Infobulletin” в межах проєкту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) – https://academiq.org.ua/novyny/informatsiini-bulleteni/ <p>Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/</p>
<p>Пропуски занять (відпрацювання)</p>	<p>Організація освітнього процесу у Карпатському національному університеті визначається Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.):</p> <p>Пропуски семінарських, практичних, лабораторних занять відпрацьовуються в обов’язковому порядку. Студент зобов’язаний відпрацювати пропущене заняття, щоб бути допущеним до здачі екзамену.</p> <p>Можливість і порядок відпрацювання пропущених студентом занять регламентується «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (наказ ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309) – стор. 7.</p> <p>Ознайомитися з положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/</p>
<p>Виконання завдання пізніше встановленого терміну</p>	<p>У разі виконання завдання студентом пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, регламентується у відповідності до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів</p> <p>Ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja</p>

Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність (див. вище) та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти (студента) «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до п.14 «Відрахування студентів» «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» – ознайомитися із положенням можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/
Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 24 листопада 2022 р. № 672) - https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/

8. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	1.Мультимедіа (відеофайли, рисунки, схеми), антропометр, каліпер, медична вага, сантиметрова стрічка, крокомір, тонометр, динамометри (кистьовий, становий).
	2.Refereeing. International Lists. – 2024 3. Методичний кабінет з футболу. 4. https://www.ua-football.com/ 5. https://sport.ua/uk/ 6. www.PFL.com.ua 7. https://football24.ua/ 8. https://uaf.ua/about-ffu 9. Ene A. Arbitrii de linie. In: Arbitrul: Buletin ethnic, 2021, № 3 (20). 10.Laws of the Game. – FIFA, 2019. 11.Laws of the Game. – FIFA, 2022.

Рекомендована література

Основна

1. Верхошанський Ю. Основи спеціальної фізичної підготовки спортсменів. – К.: Фізкультура і спорт, 2015.
2. Віхров К., Догадайло В. Педагогічний контроль в процесі тренування. ФФУ, – К.: 2000.
3. Віхров К.Л., Лоос В., Сорока Ю. Риси психології в суддівстві. – Футбол-Хокей, 1977. – № 21.
4. Віхров К.Л. Підготовка футбольного арбітра. – К.: Здоров'я, 1981.
5. Віхров К.Л.Змагання з футболу. – К.: Здоров'я, 1981.
6. Дулін А.Л., Худатов Н.А. Психолого-педагогічні аспекти проблеми суддівства у спорті. – Теорія і практика фізичної культури, 1984. – № 2.
7. Зеленцов А.М., Лобановский В.В., Ткачук В.П., Кондратьев А.И. Тактика і стратегія футболу. – К., 1989. – 192 с.
8. Інформаційні методичні матеріали асоціацій футбольних арбітрів України (АФАУ).
9. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол: вид. 2-е.,

випр., доп. – К.: Олімпійська література. – 2005. – С. 11-12.

10. Спірін А. Суддівство: погляд на проблему. – К.: Методичне видання. 2003.
11. Стороженко С.Н. Футбол і насильство. Погляд з середини. – К, 2005.
12. Ene A. Obstructia. – In: Arbitrul: Buletin ethnic, 1988, № 1(18).
13. Ene A. Arbitrii de linie. In: Arbitrul: Buletin ethnic, 2000, № 3 (20).
14. Laws of the Game. – FIFA, 2012.
15. Laws of the Game. – FIFA, 2021.
16. Laws of the Game. – Questions and Answers. FIFA, 2022.
17. Refereeing. International Lists. – 2020.
18. Spielregeln. – 2020.
19. www.PFL.com.ua
20. www.FFU.ORG.ua
21. www.REFEREE.ua
22. www.RFS.ua 27.
23. www.UEFA.com

Додаткова

1. Безруких, Н.А. Вікова фізіологія / Н.А. Безруких, В.Д. Фарбер. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 128 с.
2. Годік, М.А. Фізична підготовка арбітрів / М.А. Годік. - К.: Олімпія, 2006. -221 с.
3. Голомазов, С.В. Теоретичні основи і методика контролю суддівської майстерності / С.В. Голомазов, Б.Г. Чирва. - К.: ТВТ Дивізіон, 2006. - 187 с.
4. Гуревич, І.А. Кругове тренування при розвитку фізичних якостей / І.А. Гуревич. - Освіта, 2005. - 236 с.
5. Бішопс, К. Суддівство у спорті / К. Бішопс, Х. Герардс. - К.: Терра-спорт, 2003. - 167 с.
6. Джармен, Д. Критерії відбору у суддівстві / Д. Джармен. - К.: Фізкультура і спорт, 2006. - 59 с.
7. Жуков, М.А. Рухливі ігри / М.А. Жуков. - К.: Фізична культура і спорт, 2000. - 247 с.
8. Ільїн, Є.П. Психологія спорту / Є.П. Ільїна. - К, 2008. - 128 с.
9. Ільїн, Є.П. Психологія фізичного виховання / Є.П. Ільїн. - 200. - 176 с.
10. Коробейник, А.В. Футбол. Самовчитель азбуки суддівства. / О.В. Коробейник : Фенікс, 2000. - 319 с
11. Кузнецов, А.А. Теоретичні основи підготовки арбітрів у спорті. - К.: Олімпія, 2008. - 110 с.

Викладач

Мирослав СТУПАР